

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יוחנן:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי גר מצוה ותורה אור" [מגילה כ"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

ה"ל ע"ה מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

פרשת ויקהל

שנת תשס"ח

א. באור יש"ר .
פרק לה' פסוק א':

לה (א) ויקהל משה. למחרת יום"כ, כשירד מן ההר, כי אחרי שנתלה להם הקב"ה, ונתן לו הלכות השניות וזכר עמו זכרית חדשה שילך בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולא הצטוו כלולותם, וזידוע שיהיה שכינתו ביניהם כענין שזהו תחלה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (לעיל כ"ה ח'). לכן הקהילים עתה לזאת על מלאכת המשכן: כל עדת. אף הנשים, כי כולם התנדבו במלאכת המשכן: אלה הדברים. המשכן וכל כליו וכל עבודתו, ועל כן אמר לעשות אותם: (ב) ששת ימים. התחיל באזהרת שבת אחרי שהקהילים על דבר מלאכת המשכן, לומר שכלבד בשבת ימי השבוע תיעשה מלאכת אלה הדברים בעבודת המשכן, שהם ל"ט המלאכות שכולן היו במשכן, ולא ציוס השביעי שהוא קודש לה', והטעם אעפ"י שמעשה שמים אחס חייבים לעשות, השמרו לכם שלא תעשו מעשה בשבת, והעובר בפני עדים ימיתוהו בית דין, ובמקום אחר יפרש שהוא בסקילה:

אלות

1. מה חשיבות יש לציון מוצד האירוע?
2. מה היתה לפי זה מטרת ההתקבלות?
3. למה גם הנשים?
4. מה הם ה"דברים" אותם ציווה כאן?
5. למה התחיל בציווי שבת לפני פרטי עבודת המשכן?
6. מה הרציון בכך שאין לצוות את מלאכת הקמת המשכן וכל הקשור בו בשבת זאת, למרות בקרבנות האקראי גם בשבת?

* * *

ב. רש"ר הירש .

פרק לה' פסוקים א', ב':

ימצאו תמיד יבכל מדרגה של תעיה ורפיון — את הכוח לשוב ולעלות אל-על, את חונק-הרצון להתמיד ולעמוד ברום מעלת ייעודם, ואת עזרת ה' וברכתו למימוש כיוונתם הרצויה. כך נעשו המאורעות, שהכתוב רשם לדורי דורות בין הדיבור שציווה על בנין המקדש הראשון ובין ביצועו — לעדות, כי חסדי ה' המצויים בכל דרגות החטא והתשובה של אדם, הם עובדה היסטורית מהימנה. אולם את עיקר חשיבותם של המאורעות, שקדמו לבנין המקדש הראשון, ניטיב להבין אם נזכור, כי ברגע הזה כבר נעשה הפשע הלאומי הגדול ביותר, וכבר הושג החסד הנעלה ביותר מאת ה' — ללא מקדש וללא קרבנות. אם יש עוד צורך להוכיח את דבר האמת, שלא המקדש והקרבנות כשלעצמם יביאו את ברכת החסד מאת ה', והם אינם אלא מורידרך להשגת חסדי ה' ולא יותר, הרי באים המאורעות האלה, שקדמו לבנין המקדש הראשון ונשתלבו ונתרקמו בו, ומעידים על אמת זו כמאה עדים.

(א-ב) לאחר שהורדו מחדש לוחות-העדות, שוב נצטוו על הקמת משכן-העדות, שהרי הלוחות הם הערבון ל"נוכחותו" המיוחדת של ה' בקרב העם. המאורעות הקשים שהעם התנסה בהם, כמסופר בפרקים האחרונים, העמידו בסימן-שאלה את כל הגשמתו של ציווי זה. אולם המאורעות האלה היו בעלי חשיבות מופלגת לגבי הציווי הנה עצמו, לגבי המשכן ותכליתו. עתה צריך היה להקים את המשכן על יסוד חדש של נסיון. העם והכהנים למדו להכיר את עצמם בכל דפיון חוסר שלמותם. הם למדו להכיר, כי זקוקים הם להשתלמות מתמדת, להתעלות ולכפרה. כן למדו לדעת, כי הבורא הוא בעל הדין החמור, וגם בעל הרחמים הגדולים. הם טעמו את טעמם של כל דירוגי היחסים בינינו לבין ה', למן שפל המדרגה של אדם נבזה ונמאס בעיני ה' — ועד לרום מעלת האור של חסד התשובה. המשכן, שנצטוו להקים, נועד להיות המקום, ממנו יהל אור חזון ייעודם לנצח, למען הפרט ולמען הכלל; המקום, בו

ויקהל

1. מהו השינוי המחייב להקיים את המשכן "על יסוד חדש fe נסיון"?
2. מה למד הצט מכאן זה?
3. מה הט "דירואי היחסיט" בין הקב"ה לצמו?
4. הכסף הצדוף ביותר לצומת החסד הצדוף ביותר, איך זה מסתדר?
5. חסד צדוף מקדש וצדוף קרבנות, מה הוא פה צדוף וצדוף?
6. מה הרציון ככאן זה?

* * *

ג. אברבנאל

פרק לה' פסוקים ה'-יט':

השאלה השלישית באמרו: "את בגדי השרד לשרת בקדש" (לה, יט). ואם אמר זה על בגדי הכהנים, הרי הוא אומר: "את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן". ואם אמר: "בגדי השרד" - על הבגדים שיעשו לכסות בהם הארון והשלחן והמנורה והמזבחות בשעת מסעותיהם, כמו שפירש רש"י^א, יקשה, כי זה לא צוהו השם יתברך, ואיך אם כן צוה משה עליו. גם, שלא תמצא במעשה שיאמר: ויעשו את בגדי השרד, כמו שאמר בשאר הכלים. אבל אמר בלבד בפרשת "פקודי", בספור מה שנעשה מן הנדבה (לקמן לט, א): "ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד" וגו'.

ה-ט והנה צוה משה על התרומה והנדבה אשר יעשו, ואמר: "כל נדיב לבו יביאה את תרומת יי". רוצה לומר, שלא היה דעתו לשאול סכום ידוע מאיש ואיש, ולא שילכו גבאי הצדקה מאהל לאהל לשאול את נדבותיהם^ב, אלא שכל נדיב לב הוא בעצמו וכירו יביא תרומתו ונדבתו אל אהל משה. ומלת "יביאה" הוא כמו - יביא אותה, וכמוהו: "ותפתח ותראהו את הילד" (לעיל ב, ו).

י וזכר עוד מהנדבה: "וכל חכם לב בכס יבואו ויעשו". רוצה לומר, שמי שמלאו לבו לעשות איזה דבר מן המלאכה הזאת, יבוא ויתנדב עצמו לעשותה, כי המלאכה מחכם לב שיעשנה גם היא מהנדבה. והנה תלה הענין הזה בחכם לב, לפי שהם לא היו יודעים במלאכות האלה מפאת ההרגל, כי לא נסו לעשותם במצרים. אבל האיש שלבו נקפו, ונפשו אומרת אליו שיוכל לעשותה, יבוא ויתנדב לעשות אותה.

יא-יח ומפני שיש אנשים שיש להם לב לעשות אומנות אחד, ויש אחרים שיש להם ציור באומנות אחרת, לכן הוצרך משה לזכור להם כל הדברים בשמותם: "את המשכן את אהלו ואת מכסהו" וגו'. כדי שהשומע ישמע, ויצא אחד מהם לומר אני אעשה יריעות, ואחר אומר אני אעשה קרשים, וכן שאר הדברים כלם שבעבור זה נזכרו פה.

יט ואמנם בגדי השרד, אפשר שהיו כמו שכתב רש"י^ב הבגדים שהיו נותנים על הארון והשלחן והמנורה והמזבחות בנוסע המחנות. ויותר נכון לפרש, שהיו בגדים שעשו לנקות בהם כלי הקדש, כדי שיהיו תמיד נקיים וטהורים. ומפני זה תמצא תמיד, שנזכרו בגדי השרד אחר כלי המשכן קודם זכרון בגדי הכהנים, לפי שהיו מיוחסים לנקותם. ולא היה ענינם כשאר כלי המשכן. כי הנה הכלים שנזכרו בצווי הם אותם שהיו מורים ומעירים על הרמז המכוון בהם, ושאר הדברים היו מתשמישי הבית, ולכן זכרם משה פה. ונזכר בפרשת פקודי (לקמן לט, א), שנעשו מן התכלת והארגמן ותולעת השני. ולא נזכרו במצות ה' ולא בספור המעשה, אלא הדברים המכוונים לענין הרמז וההערה כמו שזכרתי. והותרה בזה השאלה השלישית.

אלות

1. כרשנו מצפה אלה יסודית בצנינו, מהי?
2. כרשנו מוצא אופן מיוחד של הפאת התרומה כאן, מה המיוחד בציווי ואלה זה חסו ככ?
3. ההתנדבות היתה לא רק בהפאת המתנה כי אט אט בצעייתה, איך ואלה?
4. איך מוכיח כרשנו דעה זו מן הכתוב?
5. "בצדי לנקות בהם כלי מקדש" מה בדיוק היה תפקידם ואלה?
6. למה נאמרו הדברים כאן דוקא?

* * *

31

ד. תוספת ברכה .
פרק לה' פסוק לד':

וְהַהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ (ל"ה ל"ד)

לא נתבאר ענין הוראה זו, טיבה ותכונתה, ומה רצה לומר בזה בשבחי. ואפשר לפרש עפ"י מה שבארנו במקום אחר באור הכתוב בקהלת (י"ב ט') ויותר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם, ולא נתבאר בכלל מה שבה הוא לו ומה הריבותא, ויותר צריך באור מה שתלה זה בריבותא ביה שהי' חכם, דמשמע שיש איזו שייכות בין מעלת החכמה ובין מעלת הלבד לעם.

ובארנו, משום דשם "עם" בכלל מורה על המון העם, הגסים וההדיוטים, קטני המוחין וקצרי ההשגה, וידוע מן הנסיון בתכונת טבע האנשים כי לאדם גדול בחכמה קשה להורות ולהסביר עניני חכמה ודעת לאנשים המוניים, מפני שלתכלית זו צריך לבאר את פשר דברי חכמה בערך דעתם, השגתם ותפיסתם של השומעים הגסים ההדיוטים, והוא רגיל, שהשומעים אותו יבינו מתוך קיצור דבריו ולפעמים גם מרמיזותיו את כל מה שדרוש להבין ולדעת, וכמו שאמרו במעלת חכמים, "מחוי לי' במחוג" (הגיגה ה' ב'), ופירש"י במחוג — ברמז, כל דבריהם ברמז הם ומרגישין זה את זה, וכל מי שחכמתו מרובה יותר, יותר קשה לו ללמד את העם ההדיוטי ולהבינו דבר לאשורו.

ואמר הכתוב, דקהלת, עם היותו חכם מופלא, הי' לו עוד הכשרון ללמד דעת את העם לפי ערך דעתם והשגתם ותפיסתם, מה שלסתם חכמים קשה הדבר.

ועוד הוא כונת הכתוב כאן ולהורות נתן בלבו, כי אחרי שאמר מקודם שמילא אלהים את בצלאל ברוח חכמה, תבונה ודעת, ולפי זה לפי הטבע יהי' קשה לפניו להורות בעניניו את העם ההמוני ההדיוטי, ולו הלא יהי' עסק במלאכה עם אומנים ובעלי מלאכה פשוטים וגסים — מספר הכתוב, כי יחד עם חכמתו הגדולה עוד נתן לו אלהים כשרון ודעת להורות למי שדרוש.

ועולה יפה המשך הלשון והענין, מילא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת. ועם זה נתן עוד בלבו את הכשרון להורות למי שדרוש, אשר כשרון הוראה זו מוכרה להמשך המלאכה, כמו שבארנו.

אלו

1. קרא שם את הפסוק, מה קושי מוצא פרשניו בו?
2. איך אתה היית מפרש פסוק זה באסמכת הפסוקים סביבו?
3. פרשניו - כאחנך דאלף - מאלה רציון אמריק, התוכל להסבירו?
4. כמה הפסוק בקהלת מסייע לו?
5. איך עפ"י זה מתפרש הפסוק ואתו כל הצנין?

* * *